

رابطه سیستم ارتباط جمعی
و تحول «از روستا به شهر»

دکتر ادوارد بالاسانیان

فهرست مطالب

- ۱- مسئله تعریف جوامع روستائی و شهری
- ۲- سیستم‌های مختلف ارتباطات جمعی جوامع
- ۳- رابطه بین ارتباطات جمعی و تحول «از روستا به شهر»
- ۴- منابع و مأخذ مورد استفاده

آن آدمها در اثر همزیستی و تماس فی‌مابین خصوصیات اخلاقی خاصی را کسب میکنند و جائی که در آن رسوم، مبادی و اشکال بخصوص تشکیلات اجتماعی بوجود آمده و زندگی انسانها را بگونه‌ای که آنرا «شهری» مینامند شکل میدهد. جامعه‌شناسی باوجود اینکه چنانچه آمد شهریا روستا را جامعه میدانند هنوز به آن درجه از تکامل نرسیده است که تئوری ویا ضابطه مشخصی را جهت تمایز جوامع شهری از روستائی بطور واضح و قطعی عرضه دارد.

جهت تجزیه و تحلیل پدیده‌های شهری بطور کلی سه مکتب ویا روش وجود دارد که بعضی اوقات جامعه‌شناسان آنها را تلفیقا مورد استفاده قرار داده‌اند روش اول را میتوان روش انواع ایده‌آل جوامع نام گذارد (۱).

در این روش جامعه‌شناس، ویا تئوریسین، خصوصیات ایده‌آل و مطلق جامعه بشری را بطور انتزاعی و ابتدا بساکن تعیین و تعریف نموده و جوامع انسانی را با آنها مقایسه مینماید. نتیجتا هیچ مورد واقعی را نمیتوان پیدا کرد که کاملاً منطبق با نوع ایده‌آل باشد.

انواع ایده‌آل جامعه همیشه شامل چندین خصوصیت ایده‌آل هستند و هرچه تعداد خصوصیات ایده‌آل زیادتر باشد امکان یافتن موارد واقعی جوامع شهری یا روستائی که با تعریف نوع ایده‌آل انطباق داشته باشند کمتر خواهد بود.

برخی از انواع ایده‌آل جنبه قطبی دارند بدین معنی که در آن مثلاً جامعه روستائی جامعه‌ایست کوچک، منزوی و همگن که اعضاء آن مطلقاً بیسوادند و دارای وفاداری و یکپارچگی گروهی قوی‌ای میباشند ولی از طرف دیگر جامعه شهری جامعه‌ایست که مطلقاً قطب مقابل این جامعه میباشد.

مسئله تعریف جوامع روستائی و شهری

با وجود اینکه هنوز بیشتر اراضی مسکونی جهان به واحدهای مسکونی روستائی اختصاص دارد واقعیت امروزی جامعه بشری آنست که جهان بسرعتی بی‌سابقه در حال ایجاد حوزه‌های شهری و تبدیل روستا نشینان به شهرنشینان است. بمرور زمان بتعداد شهرنشینان افزوده میشود و حتی آن عده از اعضاء جامعه بشری که شهر نشین نیستند عملاً بعلت شیوع اثرات شهرنشینی و نفوذ فرهنگ شهری به محدوده‌هایی بس وسیعتر از محدوده‌های شهرها از این اثرات مبری نبوده، تحت تاثیر آن قرار دارند.

دانشمندان و متفکران علوم انسانی شهر و روستا را بطرق مختلف واز نقطه نظرهای گوناگون تعریف و تجزیه و تحلیل کرده‌اند. بعضی شهرها و روستاها را پدیده‌های مختلف اخلاقی میدانند و بعضی دیگر آنها را مولود تاریخ میشمارند. برخی شهرها و روستاها را رابطه انسانها با مسکن خود میدانند و برخی دیگر آنها را مجموعه‌ای از ارتباطات اقتصادی تعریف کرده‌اند، و بالاخره تعاریفی چون مراکز کنترل سیاسی و یا نحوه بخصوص و مشخصی از وجود انسانی و غیره نیز وجود دارد که هر کدام از نقطه نظری بخصوص وبمنظور خاص پژوهشگران توجیه یافته بوجود آمده است.

چنانچه هدف بررسی و تجزیه و تحلیل علل و تظاهرات پویائی اجتماعی از روستا به شهر باشد نگاهی بنقطه نظرهای خصوصی که جامعه‌شناسها از آن اقدام به تعریف و تجزیه و تحلیل شهرها و روستاها میکنند لازم و مثمر ثمر خواهد بود. بطور کلی جامعه‌شناسان شهر را نوع و شکل خاصی از اجتماع آدمها میدانند. اجتماع خاصی که حاوی نیروهای تلفیق دهنده تعاون، تجانس و مشارکت میباشد. محلی که در

روش دوم معروف است به روش مجتمع خصوصیات (۱) این روش مشابه روش انواع ایده آل جوامع میباشد باین تفاوت که در این مورد خصوصیات انتخاب شده واقعی و عملی بوده و جنبه ایده آل و نهائی ندارند و فرض بر اینست که این خصوصیات سببی بوده و علت و معلول یکدیگرند. برخی از متخصصین در مورد روشهای مجتمع خصوصیات یک متغیر مولد را بعنوان خصوصیت اصلی انتخاب کرده و متغیرهای دیگری را که از این متغیر مولد ناشی میشوند برای دقت و یا معاونت مقایسه بجمع خصوصیات میافزایند. برای بعضی محققین متغیر مولد نوع اشتغال اعضاء جامعه بوده است و برای برخی دیگر اندازه جمعیت، تراکم مسکن و غیره. در این روش معمولاً خصوصیات انتخاب شده جهت سهولت و امکان مقایسه جنبه کمی دارند نه کیفی.

روش سوم که شاید بتوان آنرا متداول ترین روش های موجود بشمار آورد، روش سلسله مراتب روستا به شهر میباشد (۲).

در این روش سلسله مراتبی فرض شده است بین جوامع روستائی و شهری بطوریکه جمیع جوامع انسانی را میتوان بنا به خواص مشخصه خود در نقاط معین بر این سلسله مراتب قرار داد و تعریف کرد. خصوصیات و متغیرهایی که از نظر جامعه شناسی جوامع شهری و روستائی را تعیین و تعریف میکنند از چهار گروه اصلی خصوصیات استخراج و انتخاب میگردد.

گروه اول خصوصیات مربوط است به خصوصیات محیطی جوامع که مشخص کننده روابط فی مابین عملکردهای مختلف اجتماعی با عوامل فیزیکی محیط آنها میباشد. معیار های عملی که برای سنجش این خصوصیات بکار میروند عبارتند از توزیع جمعیت نسبت به مراکز فعالیتهای روزمره آنها از قبیل مراکز خدمات شهری و روستائی سیستم خطوط ارتباطی و غیره.

گروه دوم خصوصیات عبارتند از خصوصیات دموگرافیک خاص جامعه که معمولاً متغیرهای آنها عبارتند از اندازه مطلق جمعیت و تراکم فضای اسکان یافته.

گروه سوم خصوصیات جوامع مربوط است به نوع تشکیلات و روند متداول و متعارف اقدام اجتماعی. در این مورد ضوابط و معیار های سنجش عبارتند از متغیرهایی چون موقع قانونی جامعه در سیستم اداری کشوری، نظام و میزان و

ترکیب نیروی کارگری، کیفیت سازمان تولیدی و اشتغال آن، امکانات تحرك اجتماعی و ارضی جمعیت، نوع و میزان همبستگی اجتماعی افراد آن، طبیعت سیستم روابط فی مابین اجتماعی و غیره.

و بالاخره گروه چهارم خصوصیات عبارتند از ارزشهای گروهی و استنباطات ذهنی افراد جامعه که بوسیله کیفیت رسوم و مبادی اجتماعی، آداب و حالات عواطف گروهی و آگاهی ذهنی و گرایش های تعلق به جامعه و غیره مورد مطالعه و بررسی قرار میگیرند.

طبیعی است که کلیه خصوصیات فوق الذکر و متغیر هایی که از آنها ناشی میشوند حائز اهمیت مساوی نمیشوند بلکه از نقطه نظرهایی چون سهولت کار بری آنها در پژوهش های اجتماعی، میزان و درجه ای که هر کدام از نظر تئوریک و تجربی نمایشگر اختلافات و تغییرات قابل ملاحظه میباشد، ثبوت در زمان و فضا، نسبییت فرهنگی آنها و رابطه سببی آنها با یکدیگر و جامعه دارای ارزشهای متفاوت میباشد.

برای مثال متغیر اندازه جمعیت از متغیری چون میزان سهولت تحرك اجتماعی بمراتب سهل الوصول تر و مبری از تعصب بوده و دارای تغییر پذیری کمتری در مرور زمان میباشد.

عده رو بتراپیدی از جامعه شناسان بر این عقیده اند که ضابطه رسمی تعریف علمی جوامع شهری یا روستائی خصوصیت دموگرافیک آنها یعنی اندازه جمعیت و مقایسه این اندازه با سطح اسکان، عبارت دیگر تراکم مسکونی، میباشد.

بعقیده این جامعه شناسان تعریف «شهری» یا «روستائی» تابعی است از متغیر اندازه مطلق جمعیت و تراکم مسکونی جامعه و بنابراین اکثر خصوصیات باصطلاح شهری و یا روستائی بازده های سببی تغییرات اندازه و تراکم جمعیت میباشد.

از نقطه نظر جامعه شناسی شهر روش بخصوص وجود و یک نوع خاص زندگی است و بالنتیجه مسئله اصلی جامعه شناسی شهری یا روستائی عبارت از کشف نوع تشکیلات و نحوه اقدام اجتماعی ایست که مخصوص جوامع شهری یا روستائی میباشد.

چنانچه فرض شود خصوصیتی بنام «شهریت» وجود داشته باشد تاکنون دانشمندان علم جامعه شناسی شهری از دیداد خصوصیات زیر را به ازدیاد «شهریت» نسبت داده اند.

۱ - انواع و اختلاف کیفی مشاغل در نظام شغلی و تقسیم کار جامعه.

1_ Trait - Complex Method

2_ Rural - Urban Continuum Method

۲ - تحرك ارضی و اجتماعی
۳ - مشاركت داوطلبانه در تشكیلات و گروههائی
با منافع مشترك اجتماعی و اقتصادی .

۴ - تبعیض ارضی
۵ - تبعیت فی مابین عملکردهای مختلف
۶ - تجاهل شخصیت در موقع برقراری روابط فی
مابین ، تقسیم وظائف اجتماعی و ارتباط آنها ، ونسبت روابط
درجه دوم بر روابط درجه اول .

۷ - تحمل تفاوتهای اجتماعی
۸ - میزان کنترل رفتار بوسیله عوامل غیر مستقیم
۹ - تخلف از عرف
چنانکه گفته شد فرض براینست که کلیه عكس العمل
های فوق الذکر ناشی از تغییرات اندازه جامعه میباشد . ولی
به چندین علت تجربه کردن و اثبات این فرضیهها ، بطریق
علمی عملی نیست .

اولاً : تعیین معیارهای عملی برای آنها بسیار دشوار
و در برخی موارد غیر قابل اجراء میباشد .
ثانیاً : در جوامع مختلف ، با فرهنگهای مختلف ، آمار
کافی درباره آنها موجود نیست که بتوان بدینوسیله فرضیههای
فوق الذکر را عمومیت داد .

ثالثاً : بعلت وجود ارتباط بین جوامع مختلف از نظر
نوع (شهری و روستائی) و اندازه ، میزان « شهریت » بطور
مستقل قابل سنجش نیست و نمیتوان اطمینان داشت که
میزان يك متغیر رابطه سببی قابل توجهی را با عوامل
خارجی نداشته باشد .

رابعاً : باوجود اینکه منطقیاً سببی بین متغیرهای مختلف
وجود دارد تجربه نشان داده است ، ویا میتوان فرض معکوس را
ارائه داد ، که این رابطه سببی وجود ندارد و در واقع متغیر
سومی باعث تغییرات مشاهده شده گردیده است .

خامساً : برخی از عكس العملهای فوق الذکر مثلاً
تجاهل شخصیت ممکن است در جوامع غیر شهری نیز وجود
داشته باشد و این بدین معنی نیست که اگر پدیده ای در رشته
« شهریت » بوجود می آید در جوامع غیر شهری نیز نمیتواند
وجود داشته باشد .

سیستمهای مختلف ارتباطات جمعی جوامع

جامعه امروزی ما از نظر رشد و توسعه اقتصادی جامعه ایست
در حال تحول . ایران از دوران سنتی خود گذشته و در حال
تحول بسوی يك جامعه توسعه یافته با بلوغ اجتماعی و رشد
اقتصادی جوامع مدرن میباشد .

تحول از جامعه سنتی به جامعه مدرن باید بصورت
جامع بوقوع پیوندد ، یعنی همگام با رشد اقتصادی و صنعتی
روابط و ضوابط و ارزشهای اجتماعی نیز باید رشد متناسب داشته
باشند تا از بروز تضادهای مخرب و زیان آور جلوگیری بعمل
آید .

سیستم ارتباطات جمعی مهمترین و موثرترین عامل ایجاد
این توازن و تناسب بین رشد اقتصادی و بلوغ صنعتی و اجتماعی
است .

بنا بتعریف سیستم ارتباطات جمعی را میتوان به سه نوع
کلی تقسیم کرد .

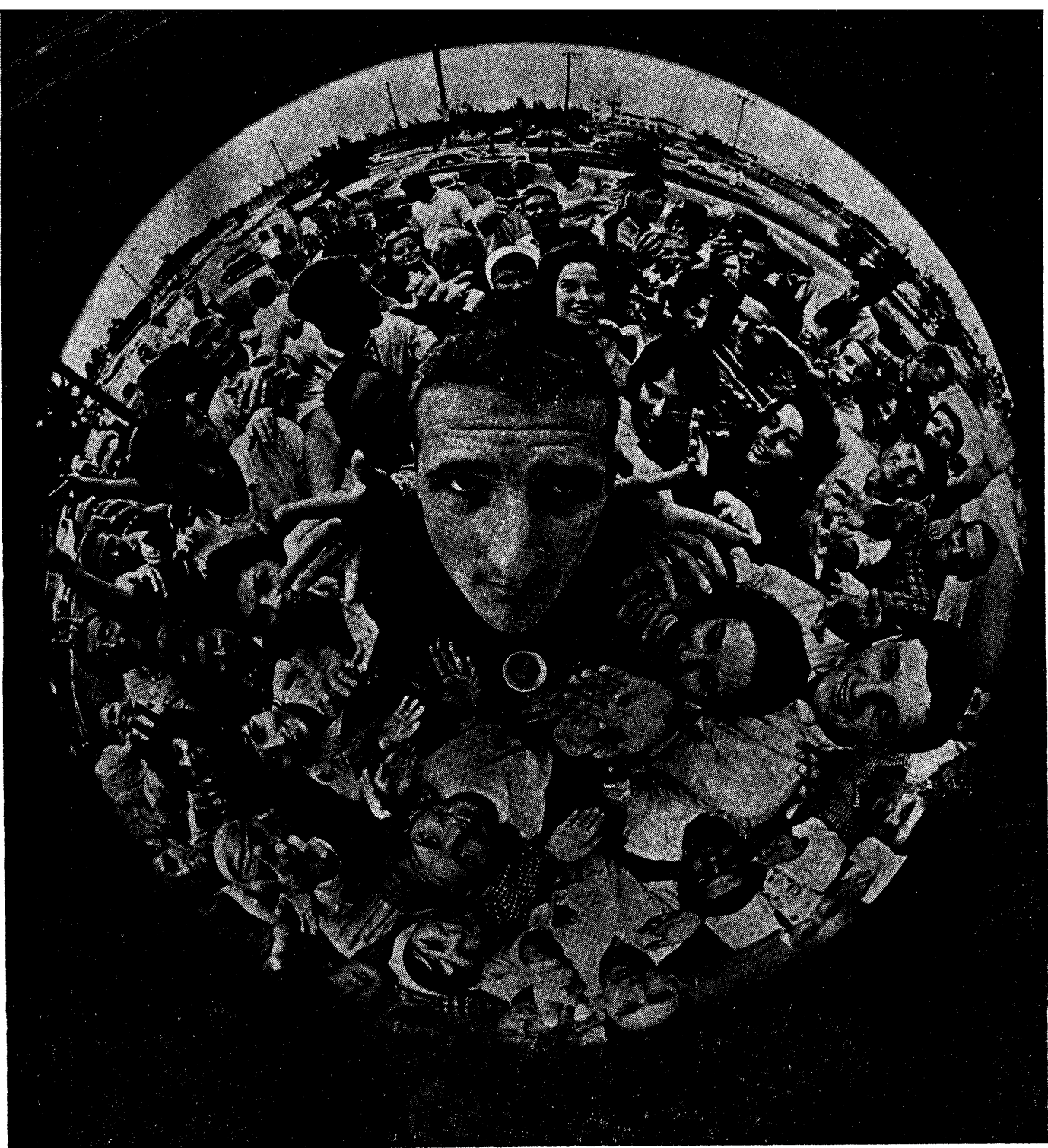
- ۱- سیستم ارتباطات جمعی در جوامع سنتی .
- ۲- سیستم ارتباطات جمعی در جوامع مدرن .
- ۳- سیستم ارتباطات جمعی در جوامع در حال تحول
از سنتی به مدرن .

لازم به تذکر است که هر سه نوع سیستم های فوق الذکر
در موارد بسیار زیاد دارای عوامل و اجزاء و ثابت میباشد
و اختلاف آنها بایکدیگر صرفاً حاشیه ای و جزئی بوده و جنبه
نسبی دارند نه مطلق ، چه خواص عمومی انسان فقط امکان
تفاوتهای محدودی را در مورد سیستمها ارتباطات جمعی میدهند.

چشم گیرترین و برجسته ترین خصوصیت سیستم ارتباطات جمعی
در جوامع سنتی آنست که در این جوامع سیستم ارتباطات جمعی
سیستمی نیست که بطور وضوح از سایر عملکردها و روندهای
اجتماع متمایز باشد . تشکیلات ارتباطات جمعی در جوامع سنتی
دارای متخصصین حرفه ای نبوده بلکه کسانی که حاوی اطلاعات
و عامل ارتباطات جمعی میباشد این کار را براساس ، و بخاطر ،
مقام اجتماعی یا سیاسی و یا بخاطر روابط و وابستگی های خود
در جامعه انجام میدهند . اطلاعات معمولاً در جهت سلسله
مراتب اجتماعی و یا بافت بخصوص روابط هر جامعه جریان دارد
و در نتیجه در جوامع سنتی روند شیوع اطلاعات از طبقه بندی
روابط اجتماعی و یا محتوی اطلاعات مستقل نمیشد .

بخاطر این رابطه نزدیک بین روند اشاعه اطلاعات و
ساختمان بنیانی جوامع سنتی ، ارزیابی ، تفسیر و عكس العمل
نسبت به اطلاعات مخابره شده براساس مقام و منزلت مخابره
کننده و گیرنده خبر تفسیر ، تحریف و تغییر رنگ میدهد و
اعتبار خیر واصله رابطه مستقیم با درجه و میزان رابطه بامنبع
اشاعه اطلاعات دارد .

مقدار اطلاعاتی که بوسیله سیستم ارتباطات جمعی
جوامع سنتی اشاعه میشود بسیار محدود بوده و حتی این اطلاعات
محدود بصورت یکنواخت و مداوم مخابره و پخش نمیشود .

بهمین دلیل مهمترین وظیفه و مهارت عوامل اشاعه اطلاعات این جوامع انتخاب اطلاعات مورد نظر و حائز اهمیت نبوده بلکه تنظیم و ترکیب آنها بطوری که بتوان از آنها تصویر کاملی که قابل فهم و تفسیر باشد میباشد .

سیستم ارتباطات جمعی مدرن در دو سطح عمل میکند . سطح اول سیستم مخابرات جمعی بسیار مشکل و مجهز است و سطح دوم سیستم ارتباطاتی که مانند سیستم ارتباطات جوامع سنتی « دهان به دهان » بوسیله مراجع تفسیر و دانش اداره و اشاعه میشود .

سیستم مخابرات مدرن صنعتی و حرفه‌ای بوده و بطور نسبی مستقل از سیستم اداری و سیاسی کشور عمل میکند و بعنوان يك صنعت و يك حرفه بطور خودآگاهانه‌ای تابع استانداردهای مشخص و جهانی میباشد .

سیستم ارتباطات جمعی مدرن بخصوص براساس این فرض استوار است که امکان گزارش وقایع بطور عینی و عاری از تعصب ممکن بوده و بهترین نوع بررسی مسائل و وقایع سیاسی و اجتماعی نوع بیطرف و غیر حزبی است . در نتیجه این فرضیه حتی مطبوعات حزبی سعی بر آن دارند که عینیتی جلوه‌گر شوند.

روابط فی‌مابین بسیار پیچیده بین اجزاء مختلف سیستم ارتباطات جمعی مدرن وجود دارد که عبارتند از روابط بین مراجع غیر رسمی متخصص و غیر متخصص تفسیر و دانش ، و رابطه بین جمعیت فعال و غیر فعال (از نظر سیاسی-اجتماعی) . جالب توجه این است که، برخلاف انتظار بعقل وجود روزافزون تسهیلات مکانیکی ، تحرك فیزیکی ، و تشکیلات موثر حرفه‌ای و تخصصی ، در جوامع مدرن صنعتی اعتماد رو بتزایدی نسبت به ارتباطات مستقیم باصطلاح « دهان به دهان » وجود دارد .

مهمترین و حساسترین خصوصیت سیستم ارتباطات جمعی مدرن وجود روابط منظم بین سطوح دو گانه آنست. این رابطه سیستم ارتباطات جمعی مدرن را تبدیل بیک سیستم دو مرحله‌ای میکند که حاوی روابط حساسی بین مراجع و مقامات بانفوذ اشاعه اطلاعات در شبکه «دهان به دهان» و متخصصین حرفه‌ای صنعت ارتباطات و مخابرات میباشد .

این رابطه حساس و دائمی بین دورکن اشاعه اطلاعات در سیستم ارتباطات جمعی مدرن شامل ده و یازده دو طرفه اطلاعات بین دو سطح بوده و بر اثر این فعل و انفعال پویا اطلاعات موجود در منابع اطلاعات با در نظر گرفتن عکس‌العمل مبادی و مقاصد اشاعه و کسب آنها همواره مورد تجزیه و

تحلیل ، تفسیر ، و بالنتیجه تعدیل قرار میگیرند . بطور خلاصه سیستم ارتباطات جمعی مدرن از ترکیب يك سیستم اشاعه اطلاعات و مخابرات پیشرفته تکنولوژیک و يك روند حرفه‌ای و تخصصی ارتباطات با سیستمی غیر رسمی ، غیر تخصصی که « دهان به دهان » بوده و در بافت اجتماعی تلفیق یافته است تشکیل گردیده است .

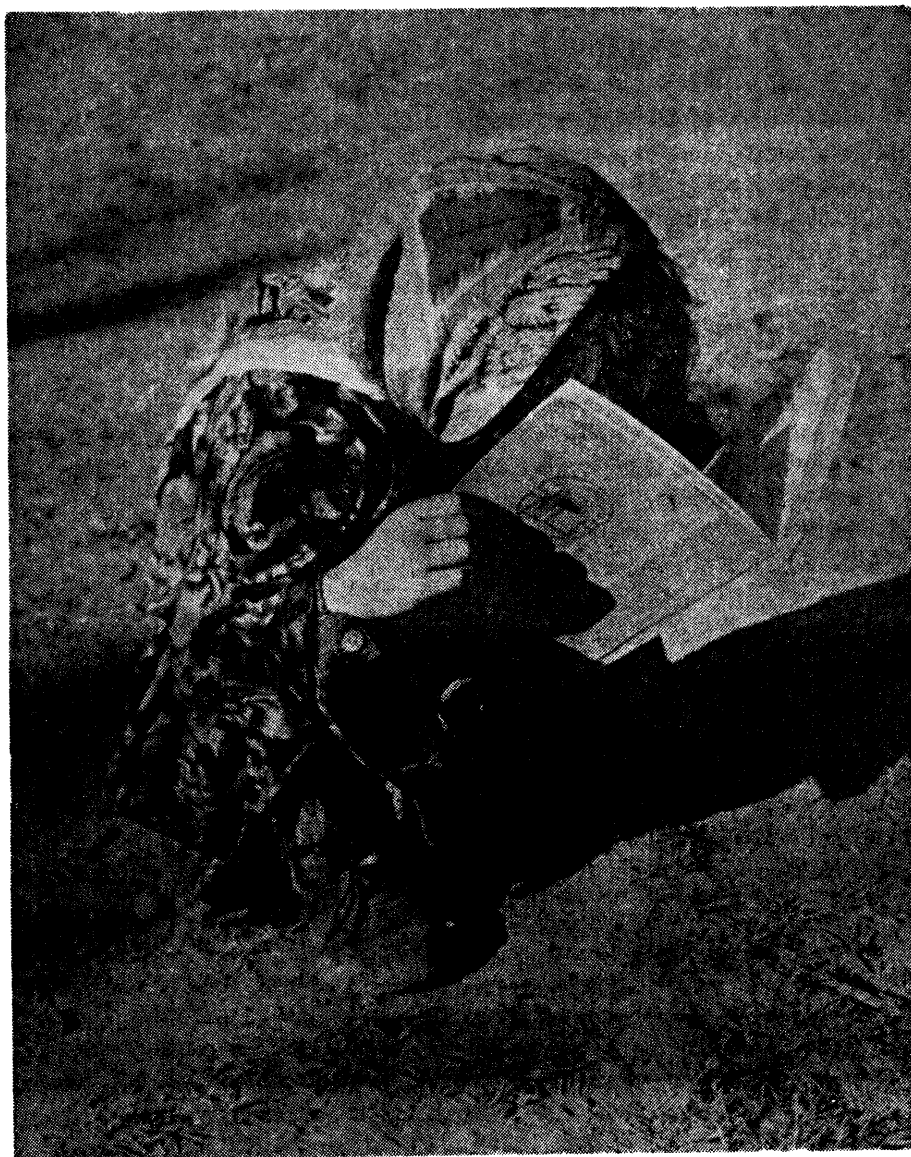
بنا بر این در واقع ضابطه يك سیستم مدرن ارتباطات جمعی رابطه بین دو سطح یا مرحله ارتباطات میباشد .

با در نظر گرفتن دو نوع ارتباطات جمعی سنتی و مدرن که فوق‌مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار گرفتند میتوان سیستم ارتباطات جوامع در حال تحول را مورد بحث قرار داد. سیستم ارتباطات جمعی جوامع در حال تحول از نظر ساختمان ، چهره‌ای منقسم و جدا از هم دارد . بدین معنی که این سیستم ، سیستمی است که بالنسبه در آن واحدهم دارای تکنولوژی امروزی و شهر گرا بوده و اطلاعات و اخبار را به بخش‌های متحدتر جامعه میرساند، وهم دارای سیستم پیچیده‌ای از عوامل ارتباطات جمعی جوامع سنتی که چنانچه آمد متکی بر اشاعه اطلاعات دهان به دهان بوده و تابع روابط و مناسبات گروه‌های اجتماعی خود است میباشد .

خصوصیت اساسی این سیستم آنست که در آن دومارحله یا سطح جدا از هم اشاعه اطلاعات از یکدیگر مستقل بوده و با یکدیگر ارتباطی که حاوی تبادل و تعدیل اطلاعات باشد ندارند. در این سیستم پیامهای مخابراتی که از شهرها تولید میشوند بطور غیر منظم به جوامع روستائی اشاعه پیدا میکنند و معمولاً حتی در هر جامعه در حال تحول بخصوص الگو و بافت معینی برای اشاعه اطلاعات وجود ندارد و عوامل اشاعه اطلاعات محلی معمولاً براساس خصوصیات و مناسبات فردی و خصوصی تعیین گردیده و بالنتیجه انتخاب و تفسیر اطلاعات مخابره شده بمیزان بسیاری زیادی ذهنی و تبعیت از منافع و طرز تفکر عوامل اشاعه اطلاعات انجام میگیرند . این پدیده نقشی اساسی را در درجه و میزان ارتباط جوامع روستائی با مراکز تولید اطلاعات ارتباطات جمعی دارد .

بعلاوه در سیستمهای ارتباطات جمعی در حال تحول بین سیستم های جزء هم سطح تقریباً ارتباطی وجود ندارد بلکه ارتباط سیستم‌های جزء درجهت سلسله مراتب و بطور شعاعی انجام میگردد .

علی‌الاصول مسائل رشد سیاسی - اجتماعی را میتوان در طرق تلفیق مؤثر سیستم های جزء جدا از هم ارتباطات ، در يك سیستم ملی ارتباطات جمعی بشرطی که روابط غیر رسمی

انسانی موجود در جوامع تمامیت و طبیعت خاص خود را از دست ندهند خلاصه نمود .

بنابراین شرط رشد و توسعه کشور نفوذ هرچه بیشتر اطلاعات و ارتباطات به اقصی نقاط جوامع کشور میباشد مشروط بر اینکه جوامع جزء مترادفا ، بدون از دست دادن حالت خاص اجتماعی خود ، ظرفیت ارتباطات غیر رسمی اجتماعی خود را برای تبادل و ارتباط متقابل متناسباً ازدیاد دهند .

برای نتیجه گیری از مباحث فوق الذکر باید متذکر گردید که در رشد و توسعه کشور عامل ایجاد، تنظیم و هماهنگی ارتباط جوامع جزء با یکدیگر و با سیستم ارتباطات جمعی ملی مهمتر از سرمایه گذاری در تکنولوژی ارتباط پیشرفته و شهری و غیره میباشد. در واقع سرمایه گذاری بیش از حد در بخش تکنولوژی ارتباطات و اشاعه اطلاعات مدرن ممکن است موجب عدم تعادل بیشتری گردیده و بالنتیجه طبیعت منقسم و دو تکه سیستم در حال تحول ارتباطات جمعی را تشدید بیشتری دهد .

رابطه بین ارتباطات جمعی و تحول «از روستا به شهر»

تجدد را از نظر روانشناسی اجتماعی میتوان بعنوان یک سیستم فعل و انفعالات رفتاری مورد بحث قرار داد .

از این نظر دو نوع تحرك را که لازم و ملزوم یکدیگرند میتوان نام برد . این دو تحرك ، یکی تحرك اجتماعی و عامل اصلی آن تحرك روانی یا تلقین فکری (۱) و دیگری ثبات اجتماعی است که شرط کلی رشد و توسعه میباشد .

بفرض اینکه تحركات فردی منتج بتحرك اجتماعی شوند چنانچه مجموع تحرك فیزیکی ، اجتماعی و روانی را تحرك فردی بنامیم ، میتوان فرض کرد که تعادل اجتماعی خارج قسمت تحرك فردی بر ثبات اجتماعی است و همچنین اگر تناسب خاصی از این دو عامل را لازمه جامعه متعادل بدانیم ، اگر چنانچه این خارج قسمت کوچکتر یا بزرگتر از تناسب فوق الذکر باشد ، یعنی تحرك فردی و ثبات اجتماعی باهم متناسب نباشند ، سیستم اجتماعی در تعادل نخواهد بود .

برای مثال اگر مردم در تحرك بوده و آمادگی کامل برای پیشرفت و رشد داشته باشند ولی سیستم اجتماعی و تشکیلات آن در اثبات نبوده و دستخوش اختلالات پی در پی باشد سیستم دارای خارج قسمتی کوچکتر از تناسب مورد قبول بوده و از تعادل خارج خواهد شد ، و بالعکس چنانچه سیستم کاملاً در ثبات باشد ولی امکان تحرك در مردم وجود نداشته باشد باز سیستم بعلت نارضائی پی در پی مردم تعادل خود را از دست خواهد داد.

بنابراین یکی از هدفهای اساسی جامعه باید این باشد که هم در تشکیلات اجتماعی ثبات بوجود آورد و هم آن تشکیلات را چنان تجهیز کند که برای افراد خود امکانات کافی و لازم برای تحرك اجتماعی و روانی ایجاد و تأمین نماید .

رابطه دیگری که آنرا میتوان شرط توفیق افراد جامعه در تحرك فردی آنها شمرد رابطه میزان توفیق بر آرزوها و آمال افراد است که خارج قسمت آنرا میزان رضایت میتوان نامید .

سیستم ارتباطات موجب ازدیاد و ارتقاء آرزوها و آمال و بالنتیجه تلقین فکری میشود . چنانچه آرزوها و آمال بیش از حد بیشتر از امکانات موفقیت باشند خارج قسمت این دو از واحد کوچکتر خواهد بود و نتیجه رابطه بجای رضایت خاطر استحصال ویاس خواهد بود . ولی چنانچه این خارج قسمت نزدیک به واحد نگهداشته شود رابطه تولید رضایت خاطر نموده و حتی بعلت امید به موفقیت (در صورتیکه خارج قسمت کمی کوچکتر از واحد باشد) موجب حرکت و تحرك اجتماعی خواهد شد .

بعنوان نتیجه گیری کلی میتوان گفت که چنانچه در کشورهای در حال رشد ، منجمله ایران ، سیستم ارتباطات جمعی متناسب با ظرفیت تولیدی کشور تجهیز و توسعه یافته ، و در مردم ، چه از نظر کیفی و چه از نظر کمی ، آرزوها و آمالی را کشت و رشد دهد که متناسب و هماهنگ با امکانات اقتصادی و صنعتی جامعه باشند ، سیستم ارتباطات جمعی در جهت و در پیشرفت و توسعه کشور انجام وظیفه کرده است . در غیر این صورت سیستم ارتباط جمعی جز ایجاد نارضایتی ، که در صورت ازدیاد بیش از حد ، موجبات عدم تعادل سیستم اجتماعی را در بر خواهد داشت نتیجه دیگری را نخواهد داشت . البته این بحث بفرض آن آمده است که سیستم برنامه ریزی کشور نسبت بظرفیت امکانات منابع اقتصادی ، طبیعی و انسانی کشور در حد کمال عمل کرده و امکانات موفقیت را در حد امکان در اختیار مردم بگذارد . در غیر این صورت چنانچه سیستم ارتباطات جمعی تابع فوق الذکر باشد جز تخدیر جامعه کار دیگری را انجام نخواهد داد .

بخاطر تأمین تحول « از روستا به شهر » و ایجاد ضوابط « شهری » (منظور ضوابط مطلوب شهری است) سیستم ارتباطات جمعی جوامع در حال تحول بطور کلی هدفهای زیر را باید پی گیری کند .

۱ - ایجاد احساس تعلق بیک جامعه بزرگتر (احساس تعلق ملی) که بعقیده بسیاری از جامعه شناسان و روانشناسان اجتماعی شرط شروع حرکت بسوی بلوغ و رشد اجتماعی و اقتصادی است .

۲ - اشاعه و تفهیم برنامه ریزی مملکتی بین افراد جامعه . ایجاد قدرت تحمل برای نیل به آرزوها و ایفاء آمال . اشاعه طرق و سبکهای تازه زندگی متناسب با رشد و توسعه صنعتی . ازدیاد سرعت اشاعه اطلاعات .

۳ - توسعه بازار برای تولیدات کشور و بالنتیجه ازدیاد ثروت ملی .

۴ - آموزش حرف لازم که در راس آنها سواد و تخصصهای صنعتی قرار دارند .

۵ - آماده کردن مردم برای ایفاء نقش های جدید

آینده نگر، بجای زندگی در چهارچوب و غالب گذشته ها . آماده کردن مردم برای سختی های سازنده و اشاعه اطلاعات درباره موفقیت های ملی در زمینه رشد و توسعه .

۶ - ایجاد احساس تعلق به جامعه ملل بمقیاس جهانی . بطور اخص وظیفه سیستم ارتباطات جمعی در ایران میتواند هدفهای زیر را برای رشد و توسعه ملی که تحول از روستا به شهر نیز جزئی از آنست در برداشته باشد .

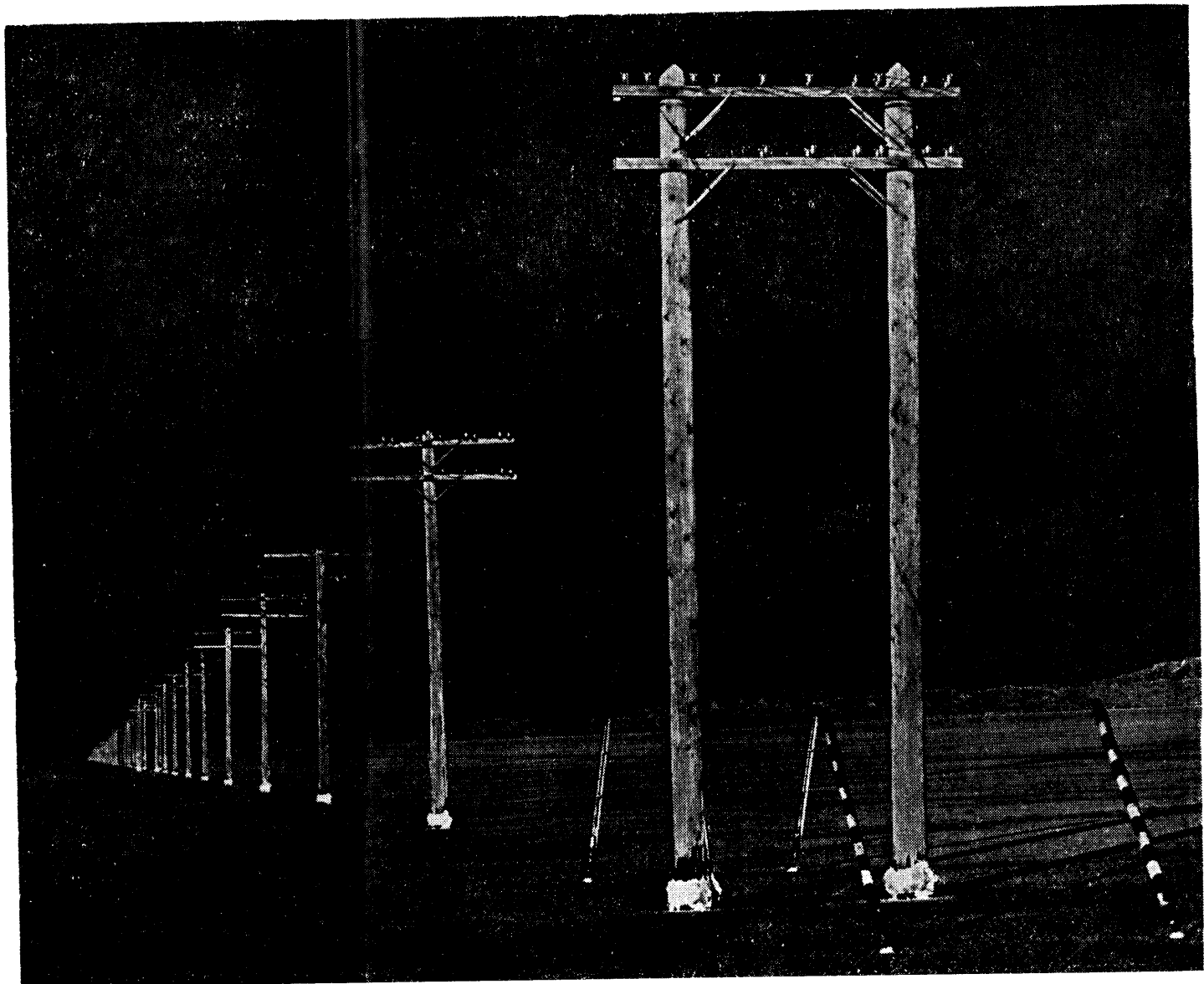
۱- ایجاد تحرك اجتماعی و روانی در قشر جوان جوامع (بفرض اینکه تحرك فیزیکی توسط ارکان دیگر

۲ - اشاعه و تفهیم برنامه ریزی مملکتی بین افراد جامعه . ایجاد قدرت تحمل برای نیل به آرزوها و ایفاء آمال . اشاعه طرق و سبکهای تازه زندگی متناسب با رشد و توسعه صنعتی . ازدیاد سرعت اشاعه اطلاعات .

۳ - توسعه بازار برای تولیدات کشور و بالنتیجه ازدیاد ثروت ملی .

۴ - آموزش حرف لازم که در راس آنها سواد و تخصصهای صنعتی قرار دارند .

۵ - آماده کردن مردم برای ایفاء نقش های جدید

۷ - ایجاد اخلاقیات عمومی بخاطر ترجیح خدمات اجتماعی بر کسب موفقیت‌های شخصی .

منابع و مأخذ مورد استفاده

1. Abrams, Charles. *Man's Struggle for shelter in an Urbanizing World*, The M.I.T. Press.
2. Galbraith, John Kenneth. *Economic Development*, Sentry Edition, Houghton Mifflin Co., Boston.
3. Hatt, Paul K., and Riess, Albert J., Jr. *Cities and Society*, The Free Press, New York.
4. Hirschman, Albert O. *The Strategy of Economic Development*, Yale University Press, New Haven.
5. Lerner, Daniel, *The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East*, The Free Press, Glencoe, Ill.
6. McClelland, David C. *The Achieving Society*, Princeton University Press.
7. Pye, Lucian W. *Communications and Political development*, Princeton University Press.

کشور بوجود خواهد آمد) .
در جوامع سنتی ایران اعضاء جوانتر خانواده تحت تاثیر حکومت پدر یا صدر خانواده میباشد . ایجاد استقلال روانی در نسل جوان از قیومیت و محدودیت‌های خانوادگی سنتی یکی از شرایط پیش خواسته تحرك روانی و بالنتیجه تحرك اجتماعی آنهاست .

این امر با ایجاد فاصله فیزیکی از خانواده میسر میشود . ایجاد مدارس عالی و حرفه‌ای و دانشگاهها و ایجاد امکان برای جوانان و ترغیب آنها به ادامه تحصیل عواملی از جمله وظایف ارتباطات جمعی هستند که برای نیل به این هدف میتواند نقشی اساسی ایفاء نمایند .

ایجاد سپاههای انقلاب نیز خود علاوه بر اشاعه روشهای جدید زندگی و طرز تفکر مدرن به جوامع سنتی عامل دیگری برای رسیدن به هدف ایجاد تحرك روانی میباشد .

۲ - بموازات ایجاد تحرك روانی تعیین جهت و ارائه طریق برای این تحرك نیز امری اساسی است. سیستم ارتباطات جمعی وظیفه دارد در افراد بالقوه و فعال سازنده کشور توانائی ابتکار و خلاقیت را بجای توفیق از طریق سوداگری جایگزین نماید .

این هدف سیستم ارتباطات جمعی علاوه برداشتن جنبه های فردی دارای جنبه های بسیار پراهمیت اجتماعی است که بخصوص در جوامع باصطلاح شرقی نمونه‌های تأثیر وجود آن به درجات مختلف بخوبی نمایشگر رشد و بلوغ اقتصادی این کشورها به میزانهای مختلف میباشد .

۳ - ایجاد تشکیلات صنعتی و حرفه‌ای جهت ایجاد ، ترغیب و تشویق حس تعاون و مشارکت در افرادی که دارای روابط درجه دوم میباشد .

۴ - ایجاد منطق و تفهیم محاسن تقسیم وظائف اجتماعی و تولیدی براساس صلاحیت و توانائی های حرفه‌ای ، و بالنتیجه ایجاد ترکیب جامعی از طبقه بندی مشاغل در جوامع کشور .

۵ - تربیت جوامع در درك و قبول تنوع فردی و اجتماعی و قبول و همزیستی با شخصیت های متنوع و جوامعی با فرهنگهای متفاوت. این خصوصیت شرطی است اساسی در برقراری ارتباط بادیگران، چه از نظر فردی و چه از نظر اجتماعی و تبادل ارزشهای فردی و اجتماعی و تعدیل متقابل آنها .

۶ - ایجاد اعتقادات اجتماعی با قدرت لازم برای جلوگیری و کنترل سیاستها و روشهای غیر مسئول و غیر اجتماعی، و تغییر تعلق خاطر و اطاعت کورکورانه از ارباب خدمت به هدفهای اجتماعی و ملی .